

Savjetodavna služba u biljnoj proizvodnji

Biotehnički institut - Trg Kralja Nikole bb, 81000 Podgorica
Tel: 081 206 713 Fax: 081 206 712 Mail: extension-pg@cg.yu

ŠTITASTE VAŠI

Pažljivim pregledom ogoljelih voćnih stabala tokom zimskih mjeseci mogu se uočiti štitići ovih štetočina. Ovo su sitni insekti prečnika svega nekoliko mm. Zavisno od vrste oblik štita varira i može biti okrugao ili ovalan, u vidu zareza, glatke ili hrapave površine, i različite obojenosti. Izgrađen je od voštanih materija koje luče za to specijalizovane žlijezde. Neki predstavnici ovih vaši prekriveni su voštanom brašnastom navlakom. U zavisnosti od vrste ženke polažu jaja pod štiti, ispod sopstvenog tijela ili u za to specijalno formiranoj jajnoj kesi. Godišnje imaju samo jednu do dvije, rijetko veći broj generacija. Karakteriše ih mala pokretljivost jedinki, naročito ženki. Uglavnom je pokretna samo larva prvog stupnja koja se naziva "lualica". Poslije prvog presvlačenja kod većine vrsta larve se usnim aparatom pričvrste za podlogu i u takvom stanju provedu ostatak života.

Ovakav način života doveo je do izraženog polnog dimorfizma. Mužjaci se vidno razlikuju od ženki koje su beskrilne, često bez nogu ili sa redukovanim nogama, nemaju pipke i pokrivene su štitiom ili voštanim sekrecijama. Za razliku od njih mužjaci su nježne građe, imaju jedan par krila, dobro razvijene pipke i noge, i atrofirani usni aparat.

Međutim, uprkos malim dimenzijama štitaste vaši izazivaju velike štete. Radi se o izuzetno polifagnim štetočinama koje se mogu naći na velikom broju biljaka hraniteljki. Isisavanjem sokova mogu dovesti do sušenja rodniha grana, a u slučaju povećane brojnosti i do propadanja cijelog stabla. Tokom vegetacije njihovo prisustvo evidentno je na lišću i na plodovima. Usljed jakog napada plodovi postaju sitni, neugledni, lošeg ukusa sa smanjenom tržišnom vrijednošću. Osim direktnih šteta ove vaši luče i velike količine "medne rose" koja je idealna podloga za razvoj gljiva čađavica.

Štitaste vaši pripadaju grupi *Sternorrhyncha*. Vrste prisutne u našim područjima uglavnom su razvrstane u četiri familije: *Diaspididae*, *Coccidae*, *Pseudococcidae* i *Margarodidae*.

U regionima gajenja šljive veoma je česta šljivina štitasta vaš – *Lecanium corni* koja se, osim na šljivi, može naći na breskvi i nekim drugim biljkama. Kalifornijska štitasta vaš – *Quadrispidiotus parniciosus* je jedna od najznačajnijih štetočina jabuke i kruške. Kao rezultat reakcije tkiva na njeno prisustvo, na plodovima i na letorastima javljaju se crvenkaste pjege čija se vidljivost povećava ukoliko se nakvase vodom. Osim na ovim, ova štetočina može se sresti na još oko 170 drugih biljnih vrsta. Na voću se veoma često nalaze i druge vrste ovog roda kao što su *Q. ostreaeformis* – školjkasta štitasta vaš i *Q. pyri* – kruškina štitasta vaš. Zapetasta štitasta vaš – *Lepidosaphes ulmi*, koja se od prethodnih vrsta lako razlikuje po obliku štita koji podsjeća na zarez, takođe je izrazito polifagna i osim voća napada i mnogobrojno šumsko drveće.

U južnim krajevima na breskvi i vinovoj lozi sreću se breskvina štitasta vaš – *Lecanium persice* i *Pseudaulacaspis pentagona* – dudova štitasta vaš. Na vinovoj lozi javlja se i *Pulvinaria vitis* – lozina štitasta vaš. U svim oblastima gdje se gaje masline i agrumi može se sresti maslinin medic – *Saissetia oleae*. Pojedinih godina značajnije štete može nanijeti i maslinina štitasta vaš – *Parlatoria oleae*. Po broju vrsta koje napadaju agrume nesumljivo je da ove vaši zauzimaju prvo mjesto među štetnim insektima. Neke od najpoznatijih vrsta štitastih vaši koje se sreću na agrumima duž Mediterana su: *Coccus pseudomagnoliorum*, *C. hesperidum*, *Aonidiella aurantii*, *Chrysomphalus dictyospermi*, *Icerya purchasi*,...

Štitaste vaši na granama kruške

Kada se pregledom voćnjaka konstatuje prisustvo ovih štetočina mora se vršiti njihovo suzbijanje. S obzirom da voštane sekrecije čine štitaste vaši nedostupnim za djelovanje većine insekticida najefikasnija zaštita postiže se zimskim tretiranjem preparatima kao što su: Belol, Galmin, Crveno ulje,... Suzbijanje u kasnijim fazama je mnogo teže. Ljetnja tretiranja, ukoliko se ukaže potreba, izvode se u vrijeme pojave pokretnih stadijuma zbog čega je neophodno pratiti situaciju u voćnjaku. Koriste se organofosfatni insekticidi kao što su: Gusathion WP-25, Lannate-90, Fosfamid 40-EC, Sistem 40-EC,...Voćke se moraju oprskati temeljno, obilnom količinom tečnosti.

Ivona Jočić, dipl. ing. polj.
Stručni saradnik u oblasti zaštite bilja